Eltos nuotr.

Politinė provokacija ar pedagoginė nekompetencija?

Jau dvidešimt metų, kai nuo 1991-ųjų, pasibaigus rugpjūčio pučui, Lietuva su Lenkija atnaujino diplomatinius santykius. Atrodo, taip gražiai viskas buvo pradėta, tačiau pastaruoju metu dviejų kaimynių santykiuose atsirado trintis. Užpraeitą savaitę vyko mitingas prie Prezidentūros, kuriame ir vėl buvo keliamos lenkų tautinės mažumos problemos Lietuvoje ir keikiamas naujai priimtas Švietimo įstatymas. Taigi kur gi čia tarp mūsų perbėgo juoda katė?

Apie tai ir pakalbėsime šios dienos ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskusijoje, kurioje dalyvauja Lietuvos lenkų rinkimų akcijos narys Leonardas TALMONTAS, Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas Valentinas STUNDYS, Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narys Valentinas MAZURONIS ir Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Audrius BUTKEVIČIUS. Diskusiją veda Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Leonardai, dėl ko jums, kaip Lietuvos lenkų rinkimų akcijos nariui, nepatinka priimtas Švietimo įstatymas?

L.TALMONTAS: Nepatinka dėl keleto priežasčių. Pirma, remiantis šiuo įstatymu, 2013 metais bus keičiama lietuvių kalbos egzamino tvarka, - tai reiškia, kad per porą metų lenkų moksleiviai turės išeiti programą, kurią lietuvių moksleiviai išeina per dvylika metų. Antra, nerimą kelia tai, kad uždaromos mokyklos. Ministro įsakymu mūsų vietovėse gali būti komplektuojamos dešimties moksleivių klasės, bet yra dvi ar trys mokyklos, kur dešimties moksleivių nesurenkama. Pavyzdžiui, lietuviškoje mokykloje gali būti vienas moksleivis, lenkiškoje ar rusiškoje - devyni, vis tiek paliekama lietuviška mokykla. Kyla klausimas, ar mūsų tautinių mažumų vaikams apsimoka eiti į tautines mokyklas.

G.JAKAVONIS: Valentinai, būtent jūsų komitetas rengia šį įstatymą - ar viskas čia yra taip baisu, kaip apibūdino Leonardas?

V.STUNDYS: Politikai visada bando pateikti gerokai baisesnį vaizdelį, nei iš tikrųjų yra. Tai įprasta Lietuvoje, nieko nepadarysi. Naujasis Švietimo įstatymas ne visada tiksliai aiškinamas. Pasakysiu patį bendriausią dalyką: gerinti lietuvių kaip valstybinės kalbos mokymosi sąlygas nėra sugalvota staiga, šį pavasarį priėmus naująjį Švietimo įstatymą. Tai gana ilga istorija, ilgai svarstytas klausimas. Priminsiu, kad jau 2002-aisiais iš esmės buvo susitarta pereiti prie vienodo lietuvių kalbos egzamino, vienodos programos. Ir 14-oji Vyriausybė savo 2004-2008 metų programoje labai aiškiai buvo įrašiusi nutarimą jau 2007-2008 mokslo metais pereiti prie vienodo egzamino. Neminėsiu kitų atskirų valstybės institucijų priimtų strateginių teisės aktų, kurie iš esmės bus patvirtinti. Per diskusijas buvo aiškiai suvokta, kad valstybinės kalbos mokėjimas yra kiekvieno jaunuolio, nesvarbu, kokios jis tautybės, sėkmės sąlyga, kad jis galėtų realizuoti save čia, šioje žemėje, savo valstybėje. Galų gale visoje Europoje matyti ta pati tendencija - gerinti valstybinės kalbos mokėjimą. 2010 metais Žmogaus teisių stebėjimo institutas skelbė: kad tautinių mažumų atstovai sudaro daugiau nei 40 procentų bedarbių kontingento, viena pagrindinių priežasčių yra būtent prastas valstybinės kalbos mokėjimas. Politikai kartais pamiršta paisyti vaiko intereso, o šis interesas svarstant naują įstatymą yra pamatinis. Vaikai, kaip tai tvirtina ir tarptautinė teisė, turi turėti vienodas galimybes įgyti gerą išsilavinimą savo valstybėje.

L.TALMONTAS: Noriu truputį sukritikuoti. Ponas V.Stundys pateikė statistiką dėl bedarbių, bet reikia žiūrėti, koks tų žmonių amžius. Tie žmonės yra 50 metų. Kaip sakoma, šie žmonės jau neišmoks, bet pasižiūrėkime jaunuolių, baigusių lenkiškas, rusiškas mokyklas, stojimo statistiką: 2010 metų stojimo vidurkis buvo 72 proc., t.y. didesnis nei jaunuolių, baigusių lietuviškas mokyklas.

V.STUNDYS: Ko jūs bijote?

L.TALMONTAS: Mes bijome metodų, nes tai yra diskriminaciniai metodai. Negalima per dvejus metus suvienodinti lietuvių kalbos egzamino. Ministras pasirašė įsakymą, kad galima bus valandai pratęsti egzaminą ir naudotis žodynu...

G.JAKAVONIS: Valentinai, klausimas jums, kaip Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto nariui. Lenkiškai kalbantys asmenys buriasi prie Prezidentūros, suvežami moksleiviai - drastiški metodai rodo tvyrančią įtampą. Kaip visa tai galima vertinti valstybės nacionalinio saugumo prasme?

V.MAZURONIS: Klausimas dėl pereinamojo laikotarpio - tai darbinis klausimas, kuris gali būti ir turi būti sprendžiamas. Reikia ieškoti bendrų nuostatų. Man labiau nerimą kelia tai, kad per tuos procesus kuriama politinė įtampa, kurstoma nesantaika tarp Lietuvoje gyvenančių lietuvių ir lenkų. Deja, turiu pripažinti, tai prasidėjo ir tarptautiniu lygmeniu. Tai traktuočiau kaip mūsų strateginės partnerės, gretimos šalies, spaudimą mūsų valstybei. Jei teisingai suprantu, Lenkijoje gyvenantys lietuviai irgi laiko tokius pačius egzaminus. Atskirkime dalykus, dėl kurių galima ginčytis, t.y. dėl pereinamojo laikotarpio, sąlygų, valandos lengvatų, nuo politinių dalykų. Keliama įtampa labai gadina santykius tarp valstybių. Šiandien kuriama tokia atmosfera, tarytum Lietuvos piliečiai, kalbantys lenkiškai, yra skriaudžiami, diskriminuojami, o lietuviškai kalbantys piliečiai iš tikrųjų pradeda jaustis taip, tarytum lenkai mums baigia užlipti ant galvos, keldami įvairius ultimatumus ir pan. Prisiminkime gana sudėtingą mūsų istoriją su Lenkijos valstybe - manau, tie procesai yra ir pavojingi, ir, svarbiausia, nereikalingi nei Lietuvai, nei Lenkijai. Bet šiandien, deja, jie vyksta.

Nežiūrėkime tos statistikos, nes žmogus save laiko ar rusu, ar lenku, ar lietuviu, tai toks ir yra

Leonardas TALMONTAS
Lietuvos lenkų rinkimų akcijos narys

G.JAKAVONIS: Amžiną atilsį prezidentas Lechas Kačinskis itin gynė lenkų interesus, ypač Europos Sąjungoje, kovodamas už lenkiškumą, dėl didesnių kvotų Europos Parlamente. Tuo tarpu premjeras Donaldas Tuskas, ypač Radoslavas Sikorskis, kai vyko gėjų paradai, norintiems atvykti į Lenkiją, į Varšuvą, suteikė supaprastintas vizas. Už tas katalikiškas vertybes nebuvo kovojama, nors žodžiai „lenkas“ ir „katalikas“ daugeliui atrodytų kaip sinonimai. Lenkijoje artėja rinkimai. Audriau, paneikite man, kad D.Tusko atvykimas į tris milijonus turinčią valstybę ginti tautinių mažumų nėra triukas prieš rinkimus?

A.BUTKEVIČIUS: Artėja rinkimai ir Lietuvoje. Rinkimai verčia sukrusti valdžioje esančius konservatorius, ir šie atranda nacionalumo temą, kuri dabar tampa išskirtinai aktuali bet kurioje Europos Sąjungos valstybėje. Šia tema pradedama spekuliuoti, nesvarbu, kad jie teisūs, nesvarbu, kad galiu sutikti dėl kiekvieno V.Stundžio pasakyto teiginio. Esmė ta, kad tai daroma negrabiai, ne vietoje, nepasiruošus. Visi būtų susėdę spręsti šio klausimo, jei tai būtų buvę pateikta laiku ir nebūtų leista Valdemarui Tomaševskiui spekuliuoti šiuo klausimu. Supraskite, kaip vilkas turės avį, taip ir V.Tomaševskis turi užsitikrinti savo elektorato paramą. Dauguma lenkų, kaip ir lietuviai, nėra pasiruošę lipti per barikadas ir muštis. Bet dabartinė situacija varo mokytojus prie tų barikadų, verčia juos peržiūrėti visą savo gyvenimą. Dėl ko tai daro konservatoriai? Tikrai ne dėl lietuviškumo. Ir tikrai ne dėl lietuvių kalbos įteisinimo interesų ar kad padėtų lenkų mažumai įsitvirtinti Lietuvos darbo rinkoje. Dėl negrabaus politinio žaidimo susiformavo visiškai neprognozuota situacija, kuri paranki mano senam pažįstamam R.Sikorskiui ir žuvusio prezidento broliui Jaroslavui Kačinskiui žaisti savo žaidimus. Lygiai tas pats dėl D.Tusko - jis negali sau leisti neatvykti į Vilnių, kai šis klausimas taip eskaluojamas Lenkijos politikoje. Aišku, kad tai yra politika. Bet tai yra visai negrabios valstybės ir tautos interesus paniekinančios konservatorių veiklos rezultatas.

G.JAKAVONIS: Pone Leonardai, „Gazeta Wyborcza“ iš esmės gana santūriai vertino jūsų organizuojamus mitingus, piketus, ne taip kaip mūsų lenkų spaudoje. Ar tai nėra politiniai triukai prieš rinkimus atvažiuoti į mažesnę šalį, parodant savo susirūpinimą, kai kitais atvejais to susirūpinimo nelabai ir buvo matyti? Prezidentas Lechas Kačinskis iš tikrųjų buvo lenkų valstybės ir lenkų žmonių interesų gynėjas. Tiek D.Tuskas, tiek R.Sikorskis žiūri į Europos Sąjungos pusę.

L.TALMONTAS: L.Kačinskis turėjo daugiau sentimentų, o D.Tuskas ir R.Sikorskis yra liberalai. R.Sikorskis visą gyvenimą augo užsienyje, yra kitokių nuomonių, kitokių standartų, jis yra kietas politikas ir sentimentams nepasiduoda. Dėl vizito galima kaip norite kalbėti, triukas tai ar ne, bet mes esame kaimynai, strateginiai partneriai. Manau, toks vizitas gal ir buvo laiku. Visame pasaulyje, Europoje tautinės mažumos yra ginamos vyresniojo brolio. Jie gerai pasielgė ir parodė ženklą, kad mes esame teisūs. Prisiminkite, kaip yra vykdoma 1994 metais pasirašyta Lietuvos ir Lenkijos sutartis. Mes turime seną istoriją, juk 600 metų gyvenome kartu.

V.STUNDYS: Ir kuris gi 1994 metų sutarties punktas yra nevykdomas?

L.TALMONTAS: Visi.

V.STUNDYS: Įvardykite konkrečiai. Dėl vardų ir pavardžių rašymo - ar skaitėte sutartį, kas ten parašyta? Rašoma pagal skambesį. Tai kurgi yra pažeidimas? Savo ruožtu galėčiau įvardyti kitus sutarties punktus, iš kurių aišku, kad kai ko nevykdo lietuvių atžvilgiu Lenkijos Vyriausybė. Vienintelį pavyzdį jums pasakysiu nekomentuodamas - vadovėliai. Tai mokymo proceso aprūpinimas, ir štai lietuviukai Seinuose, Punske iš esmės lietuviškų vadovėlių neturi. Lenkijos valstybė, matyt, dėl savo išteklių stokos pasakė labai aiškią nuostatą, galbūt tokia yra teisinė norma. Lietuvoje vien lenkiškų skirtingų pavadinimų vadovėlių yra apie 140, aš nekalbu apie mokyklas, kuriose mokoma rusų, ukrainiečių, žydų ar vokiečių kalba. Per metus išleidžiama apie 15 visai naujų vadovėlių. Tai apie ką mes kalbame? Punsko, Seinų lietuviai mokyklose dabar yra susidūrę su didžiule problema, nes Lekija renkasi kitą strategiją - elektroninius vadovėlius. Atskirtis bus dar didesnė. Tad kalbėdami apie švietimo politiką, apie švietimą kaip vaiko ugdymą nepolitizuokime kai kurių dalykų. Nepritariu kolegoms, kurie mano, kad Švietimo įstatymo pataisos buvo kažkas nelaukta ir netikėta. Tai ilgai diskutuotas dalykas. Apskritai mokyklose, Audriau, netgi lenkų ar rusų dėstomąja kalba mokytojai moka lietuvių kalbą, jie išlaikė kvalifikacines kategorijas.

L.TALMONTAS: Iš Valentino kalbos supratau: jeigu Lenkijoje lietuviams blogai, tai mes atkeršysime, padarysime Lietuvos lenkams dar blogiau.

V.STUNDYS: Čia jūsų interpretacija.

L.TALMONTAS: Tegul kelia tą klausimą. Mes, lenkų politikai Lietuvoje, padėsime, važiuosime į Senatą spręsti to klausimo.

A.BUTKEVIČIUS: Kalbate, kad šis klausimas buvo plačiai diskutuotas, bet siauruose ratuose jis buvo plačiai diskutuotas. Jūs pasakykite, kur prieš paskelbiant įstatymą buvo visi kviečiami diskutuoti ta tema? Kas buvo padaryta pačioje Lenkijoje, kad įstatymas būtų tinkamai pateiktas ir nebūtų kilęs konfliktas? Iš karto sakau - nieko. Kaip iki šiol daugelyje lenkiškų organizacijų žiūrima į Lietuvą, Vilniaus kraštą? Ko apskritai verti visi Lenkijoje veikiančių organizacijų pretenzingi pareiškimai dėl Lietuvos? Jeigu mes skaitysime tik politinio korektiškumo principų prisilaikančių politikų pareiškimus, viskas bus gerai. Pasikalbėkite su kunigais, kurie atveža masę lenkų moksleivių į Vilnių. Jie kaip tik stato autobusus prieš mano namus ir aš dažnai turiu progą padiskutuoti. Atvažiuojama į vietą, kuri, jų požiūriu, atplėšta nuo Lenkijos. Ši pozicija eksploatuojama ir savaime lietuviams ji ima kelti baimę. Jeigu šio klausimo mes nekeliame taip, kaip aš dabar, tai mes bėgame nuo problemos ir ignoruojame savo, kaip valstybės, interesus.

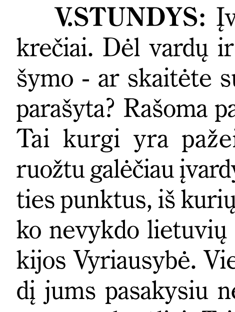

Jei yra realių Lietuvos valstybės griovimo požymių, turi vykti baudžiamasis persekiojimas

Valentinas MAZURONIS
Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narys

V.MAZURONIS: Nereikia aštrinti situacijos, tai niekam nenaudinga. Šiuo atveju oraus valstybės vadovo egzamino, drįsčiau pasakyti, neišlaikė ir Andrius Kubilius. Jis turėjo pasakyti: taip, mes esame vienos valstybės piliečiai, nors ir skirtingų tautybių, mes patys išspręsime visus savo klausimus, nereikia išorinio spaudimo ar grasinimų. Tai nebuvo pasakyta.

G.JAKAVONIS: Leonardai, vis dėlto Audrius iškėlė problemą. Visai neseniai minėjome Molotovo-Ribentropo paktą. Šio priimto dokumento pasekmė: mums atiteko Vilniaus kraštas. Kita vertus, jeigu dabar lenkai kalba apie Molotovo-Ribentropo paktą, tuomet paminėsiu tokius miestus kaip Dancigas (Gdanskas), Breslavas, Vroclavas. Jei imtume peržiūrėti istoriją remdamiesi šitokia politika, bijau, kad Lenkijos valstybė prarastų labai daug žemių.

L.TALMONTAS: Jūs uždavėte klausimą, kuris net neturi būti keliamas. Niekas dabar sienų Europoje ir pasaulyje neperžiūrės. Mes nežaidžiame tokia tema. Yra Lietuva su sostine Vilniumi, yra Lenkija su sostine Varšuva, yra Vokietija su Berlynu. Jei kas turi kokių nors sentimentų, tai ir gyvena tais sentimentais, niekas jiems nedraudžia. Bet niekas niekada nekalba, kad Vilnius turi atitekti Lenkijai. Man net gėda kelti šį klausimą į viešumą, nes tai nesąmonė. Joks Lietuvos lenkas politikas tokio klausimo nekėlė ir nekels. Mes esame Lietuvos žmonės. O kad mes norime mokytis, bendrauti, dainuoti savo kalba, manau, tai visame pasaulyje nėra uždrausta.

A.BUTKEVIČIUS: Fantastika. Bet kaip dėl autonomijos, renkamų parašų?

L.TALMONTAS: Kokia autonomija?

A.BUTKEVIČIUS: Vilnijos autonomijos klausimas.

L.TALMONTAS: Kada čia tai buvo?

A.BUTKEVIČIUS: Dabar vyksta.

L.TALMONTAS: Kur čia vyksta? Atsiprašau, nereikia provokuoti žmonių.

V.STUNDYS: Tos istorijos interpretacijos kartais būna klaidingos, jos yra tokios, kokios palankios politikams. Tokie dalykai, be abejo, pasirodo ir viešumoje. Mane šiek tiek suglumino antrą streiko dieną gausiai žiniasklaidoje pateikiami interviu su protesto dalyviais. Tarkime, viena mokinė per interviu į klausimą, kodėl ji nenori mokytis lietuvių kalbos, atsakė maždaug taip: „Todėl, kad mano tėvynė yra Lenkija“. Taip ir kyla tapatybės santykio su savo valstybe klausimai. Buvo keliami ginčai dėl istorinių klausimų, bet 1994 metų sutartyje jie išspręsti. Ten aiškiai buvo įvardytos tiesos, kurios, kaip Leonardas sako, šiuolaikiniame pasaulyje jau nekvestionuojamos. O pakeisti tam tikrus stereotipus turbūt yra Titano darbas. Be abejo, tai tam tikra mūsų švietimo sistemos negalia, dėl to dabartinės įstatymo normos klaidingai interpretuojamos. Metama į viešumą: kelių dalykų tautinių mažumų mokyklose bus mokoma valstybine kalba. Tai nėra tiesa. Bus mokoma tiktai atskirų temų, kurios susijusios su Lietuva: Lietuvos istorijos, geografijos, pilietiškumo pagrindų, gamtos pažinimo. Tai yra visos ugdymo programos segmentas. Mūsų interesas yra stiprinti žmogaus ir šios valstybės, šios žemės ryšį. Kaip atkreipė dėmesį Leonardas, mes turime jaustis šios žemės žmonėmis, kad ir kokios būtume tautybės. Deja, kai kuriuos politikus, turinčius keisčiausių iliuzijų, klaidingai interpretuojančius istoriją, suvaldyti yra be galo sunku.

Politikai visada bando pateikti gerokai baisesnį vaizdelį, nei iš tikrųjų yra

Valentinas STUNDYS
Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas

G.JAKAVONIS: Dėl Vilniaus krašto, patys lenkų istorikai įvardija, kad iki XIX amžiaus jame dominavo lietuviai. Bet Vilniaus universiteto profesūra buvo lenkai, prasigyvenę šioje aplinkoje jie pirko, statėsi dvarus, taip ir pasikeitė tautinė sudėtis. Antra, didelę įtaką turėjo pertvarkos švietimo sistemoje. Leonardas kitados buvo Šalčininkų meru. 1950 metais buvo paskelbtas tarybinis nurodymas lietuvišką Naujadvario mokyklą paversti lenkiška. Visame kaime buvo renkami parašai šito nedaryti, nes jame gyveno vieni lietuviai. Praėjo 60 metų, ir aš Naujadvaryje lietuviškai šiaip jau sunkiai susišneku. Lyg ir tos pačios trobos, tos pačios šeimos, bet visi gyventojai jau kalba lenkiškai. Mokykla savo padarė per 60 metų. Tai buvo rusų valdžios sprendimas kurti lenkiškas mokyklas tose vietose, kur lenkai apskritai niekada negyveno, mus pjudyti tarpusavyje. Valentinai, ar neatrodo, kad mums besipešant šiuo atveju laimi Rusija?

V.MAZURONIS: Kyla akivaizdi įtampa ir tarp mūsų valstybės piliečių, kurie yra skirtingų tautybių, ir tarp Lietuvos ir Lenkijos. Ar tai kam nors naudinga? Manau, kad taip. Ir tarp lietuvių, ir tarp lenkų visada bus ir išsišokėlių, ir ekstremistų. Bet tiek Lietuvoje, tiek tarptautiniu lygmeniu mes turime labai aiškiai dėl daug ko susitarti. Leonardas teigė, kad net kalbų negali kilti dėl sienų peržiūrėjimo. Tai mes turime labai aiškiai pasakyti: jei vyksta tokie procesai, kuriuos ką tik paminėjo Audrius, t.y. renkami parašai ir keliama grėsmė mūsų valstybės vientisumui, tai yra nusikaltimas, veikimas prieš Lietuvos valstybę. Tokie žmonės turi būti ieškomi ir sodinami į kalėjimą, nes jie vykdo antivalstybinę veiklą. Dėl tokių dalykų turime vieningai sutarti savo valstybėje, o ne laukti, kol kas nors mums iš šalies pradės nurodinėti, kaip mums savo valstybėje tarpusavyje tartis.

L.TALMONTAS: Dėl autonomijos parašai nerenkami. Gediminas norėjo primesti statistiką; nežiūrėkime tos statistikos, nes žmogus save laiko ar rusu, ar lenku, ar lietuviu, tai toks ir yra. Jūsų tokia politika sakyti: jūs čia esate ne lenkai, jūs tuteišiai, sulenkinti lietuviai ir t.t. Aš, pavyzdžiui, savo šaknis žinau nuo XIV amžiaus - visada mano protėviai gyveno prie Eišiškių ir visada jie kalbėjo lenkiškai. Tai aš save tokiu ir laikau. Ir dauguma tokie buvo. O jūs norite primesti: jūs esate tokie ir tokie. Mes esame tokie, kokie esame.

A.BUTKEVIČIUS: Mano požiūriu, bet koks valdymas visų pirma yra prognozavimas. Ir politika yra prognozavimas. Kokias prognozes mes galime daryti? Aš gyvenu, sakykime, lietuviškų lenkų gyvenamose teritorijose. Žinote, kokias mano kaimynai turi pavardes? Ilgavyžis, Debesis, ir jie šiandien yra lenkai. O kai nueinu į kapines, ten skaitau: Žvirbel, Gaidzel, Butkevič. Arba Talmontas - mano požiūriu, tai labiau lietuviškos pavardės nerasi. Visa tai rodo, kad mes jau patyrėme procesą, kuris vyksta ir šiandien. Greta yra valstybė, turinti 40 milijonų gyventojų. Pažiūrėkime toliau. Šios valstybės statusas jau yra nebe toks, koks buvo iki 1940-ųjų arba iki 1990-ųjų, arba net nuo 1990-ųjų. Dabar esame Europos Sąjungoje, unitarinėje valstybėje sienų nebelieka. Nors mes vis dar fantazuojame, kad sienos keičiamos nebus, bet jų ir keisti nebereikia. Dabartinė Europos Sąjunga vis labiau tampa kraštų Europa, kur valstybių vyriausybėms, palyginti su savivalda, paliekamas gana didelis vaidmuo. Ir vis didesnį vaidmenį įgyja valstybės, turinčios pakankamą atstovavimo lygį Europos Sąjungoje. Ir Antantei, ir Europos Sąjungai Lietuva ir jos problemos niekada nebuvo svarbu. Mano senelį, atakuojantį Vilniuje sėdinčius kitus mano giminaičius, sustabdė Antantės kordonas, nutraukdamas ataką, kai buvo bandoma atsiimti Vilnių. Lygiai ta pati problema iškilusi ir šiandien. Mes turime dalyvauti valstybėje, kurią mūsų politikai dėl labai keistų priežasčių laiko gerų dėdžių klubu arba labdaringa organizacija. Bet ji tokia nėra. Ten reikia atskirų valstybių, turinčių pakankamą atstovavimo lygį, tai galingi interesai. Ir anksčiau ar vėliau dėl tų interesų bus sukurta tokia situcija, kai savo pačių teritorijoje negalėsime apginti savo pačių interesų. Iš čia ir kyla visos baimės. Matydamas, kaip šiandien politikai nesugeba išspręsti elementaraus viešųjų ryšių uždavinio, suprantu, kad ta problema tik didėja. Ir nesvarbu, kad V.Mazuronis turi savo aiškią nuomonę šiais klausimais, - jis turi savo politinius partnerius, lenkų politikus, užtat gana gražiai laviruoja, nepasakydamas taip atvirai, kaip paprastai jis kalba kitais klausimais.

Supraskite, kaip vilkas turės avį, taip ir V.Tomaševskis turi užsitikrinti savo elektorato paramą

Audrius BUTKEVIČIUS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

V.MAZURONIS: Atsiprašau, Audriau, ką aš galiu pasakyti kitaip? Jei yra realių Lietuvos valstybės griovimo požymių, turi vykti baudžiamasis persekiojimas. Sėskime ir ieškokime geranoriškų sprendimų, kad ir lietuviai Lekijoje, ir lenkai Lietuvoje būtų laimingi, turėtų visas teises pariteto pagrindais. Nes mes šiandien visi esame Lietuvos valstybės vaikai.

A.BUTKEVIČIUS: Čia gražūs žodžiai.

V.MAZURONIS: Ką reiškia gražūs žodžiai? Aš pasigedau tokio pasakymo iš A.Kubiliaus lūpų praėjusiame susitikime. Kad šalis ta Lietuva vadinas ir mes gyvename draugiškai. Čia esame visų tautybių žmonės šeimininkai ir, atleiskite, mes spręsime klausimus čia.

A.BUTKEVIČIUS: Klausimas visiems bus įdomus. L.Talmonto protėviai čia gyvena nuo XIV amžiaus. Natūralu, kad jis tiktai čia ir kaip politikas, ir kaip lenkas gali turėti geriausias galimybes spręsti įvairius savo klausimus - dalyvavimo politikoje ir visus kitus. Bet ne visi yra tokie. Daugybė žmonių, kurie nėra susieti tokiais ryšiais su Lietuva kaip L.Talmontas, turi visai kitą intersą. Niekaip negaliu pamiršti nei 1990-ųjų, nei 1991 metų, kai šiuose rajonuose specialiųjų tarnybų iš Rusijos veiklos pagrindu buvo bandoma įkurti autonomiją, ir kaip ne ką kita, o lenkus iš Lenkijos ir Lenkijos patriotus pasitelkus, atsivežus čia. Su didžiuliu vargu mes gesinome tą pasipriešinimo ugnį, kuri buvo kūrenama.

G.JAKAVONIS: Leonardai, Europos Sąjungoje mums dažnai sakydavo - trys Baltijos sesės: Estija, Latvija, Lietuva. Tik su skandinavais nuomonės nesutapdavo, ir estai atsidurdavo pastarųjų pusėje. Latvija, Lietuva, Lenkija - trys L - puikiai sutarė ir viena kitą palaikydavo. O čia, kaip Audrius paminėjo, ir autonomija buvo kuriama, ir priešinimasis vyko. Kur čia šuo pakastas?

L.TALMONTAS: Visuomet kas nors išlošia kurstydamas ginčus tautiniais klausimais. Gerai buvo pasakyta: reikia gyventi ne istorija, o žvelgiant į perspektyvą. Dar kartą sakau, mes, Lietuvos lenkai, esame Lietuvos patriotai ir mylime savo Tėvynę. Čia yra mūsų žemė, kur pralietas mūsų prakaitas ir kraujas. Mes iš šios žemės niekur nedingsime. Turime susėsti ir diskutuoti. O diskusijos nepavyksta, nes nėra Tautinių mažumų įstatymo, senas nepratęstas. Kaip sakau, nors vieną žingsnį, broliai lietuviai, parodykite ir pamatysite mūsų reakciją.

V.STUNDYS: Iš tikrųjų Lietuvos lenkų rinkimų akcijai atstovaujantys politikai kartais viešumoje, liaudiškai sakant, ima pūsti miglą į akis, kad kažkas į kažką kėsinasi, kažkas su kažkuo kariauja. Tie nevidonai konservatoriai krikdemai. Tokia interpretacija yra ir jos nepakeisi. Interpretuojama pagal tai, ko siekiama. Tai viena. Antra, užtikrinu, kad niekas į nieką nesikėsina - nei į tautos, nei į kiekvienos tautinės mažumos tapatybės dalykus. Priešingai, priimtas Švietimo įstatymas sudaro kur kas geresnes sąlygas tautinėms mažumoms puoselėti savo tapatybę, reikia tuo naudotis. Trečia, atvirai pasakius, tarp piliečių aš įtampos nematau. Daug esu važinėjęs po Vilnijos kraštą, bendravęs su pedagogais, įvairiais žmonėmis, visi tuos pokyčius gana gerai vertina. Bet yra politikų, kurie nori kelti įtampą ir iš to gauti politinių dividendų. Man regis, čia ir yra didžioji bėda.

Parengė Janina GRIGAITYTĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.zalgiris.org

RAŠYKITE MUMS: NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2011, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

Prisikėlusi kartu su tauta

Nedažnas miestas gali pasididžiuoti turįs tokį iš tolo matomą objektą, tarytum kviečiantį būtent prie jo keliauti, išvysti jo didingumą, kokį turi didžiausių mūsų šalies upių santakoje prigludęs Kaunas. Paminklinė Kristaus Prisikėlimo bažnyčia! Anot šalies gyventojų, ji - tarytum sausumos švyturys, rodantis tautai jos kelią. Tik ne kiekvienas, atvykęs iš svečios šalies, žino, su kokia skausminga viltimi į tą iškilų paminklą net pusę šimtmečio žvelgė čia gyvenanti tauta, kol pagaliau tą išoriškai didingą, bet moraliai išniekintą savo simbolį galėjo pavadinti jam skirtu vardu!

Vetusta PRIŠMANTIENĖ

Eltos nuotr.

▸ Paminklinė Kristaus Prisikėlimo bažnyčia tarytum sausumos švyturys, rodantis tautai jos kelią

Šlovės paminklas Lietuvai

Kaip išreikšti savo džiaugsmą ir pasididžiavimo jausmą išsilaisvinusiai tautai po tokios, kaip atrodė, niekada nesibaigsiančios svetimųjų priespaudos - į tokį klausimą nelengva buvo atsakyti Lietuvos visuomenei, 1918 metais žengusiai į laisvės kelią.

Jau 1922 metais vyskupas P.Bučys iškėlė mintį, kad šalies nepriklausomybę, tautos dvasią geriausiai išreikštų didinga, aukščiausioje Kauno miesto vietoje pastatyta, iš visur matoma bažnyčia.

Trūkstant lėšų, grįžti prie vyskupo pasiūlymo galimybė atsirado tik po ketverių metų. 1926 sausio 10 d. arkivyskupo Juozapo Skvirecko iniciatyva Kauno rotušėn buvo sukviesta net 200 žymiausių šalies asmenybių. Tarp daugelio kitų pasiūlymų patraukliausia liko Paminklinės bažnyčios, kokios nė vienas Pabaltijo kraštas dar neturėjo, idėja. Ji turėtų simbolizuoti Jėzaus Kristaus prisikėlimo faktą, lyg susišaukiantį su prisikėlusia tauta.

Sudarytas statybos vykdomasis komitetas, kurio pirmininku tapo Žaliojo kalno bažnyčios rektorius kun. Feliksas Kapočius, jo garbės pirmininku - šalies prezidentas Antanas Smetona, o Statymo tarybos garbės pirmininkas - J.Skvireckas.

Audringas konkursas

Miesto savivaldybė bažnyčios statybai padovanojo beveik hektarą žemės aukščiausioje Žaliakalnio vietoje, kur caro laikais stovėjo savo drebinančiais šūviais imperatoriškąją galybę skelbianti patranka, kasdien primenanti, kas laukia nepaklusniųjų.

1918 metais ji iššovė paskutinį kartą!..

Kristaus Prisikėlimo bažnyčios projekto konkurse buvo kviečiami dalyvauti visi Lietuvos piliečiai ir šalyje gyveną svetimšaliai. Projektui buvo nustatyti tam tikri reikalavimai bei pageidavimai: „Bažnyčios stilius - sulig autoriaus nuožiūra, bet pageidaujama, kad jis charakterizuotų Lietuvos dvasios ypatybes, sietųsi su jos garbinga praeitimi ir tautos kova už nepriklausomybę, kad išorinė išvaizda savaime būtų tos kovos monumentas“, - be kita ko, buvo rašoma projekto užduotyje.

Iki 1928 m. spalio 10 d. jau buvo gauta 15 projektų. Jų svarstymas buvo audringas, neapsieita be skundų, be visuomenės nuomonės atsiklausimo. Po mėnesio buvo paskelbti rezultatai: pirmoji premija - Jonui Krasauskui, antroji - Feliksui Vizbarui, trečioji - Karoliui Reisonui. Tačiau pagal tuo metu vyravusią tvarką konkurso laimėtojams dar buvo skelbiamas antras - projekto realizavimo konkursas. Jį laimėjo architektas K.Reisonas.

K.Reisono projektas

▸ Karolis Reisonas

Įsiklausęs į pageidavimus, kritiką, K.Reisonas savo projektą pataisė: suprojektavo, kad virš bažnyčios stovės 7 m aukščio Laiminančio Kristaus skulptūra; bažnyčios langai, durų arkos įgijo gotikines (į viršų smailėjančias) formas. Net su miestu jungiančiame Aušros take planuota sukurti svarbiausių Lietuvos įvykių simbolius.

Tada kliuviniu tapo objekto kaina - 3-10 mln. litų. Nors aukos šiai statybai buvo renkamos ne tik Lietuvoje, tokios sąnaudos buvo per didelės. K.Reisonas buvo paprašytas parengti pigesnį projektą. Jis buvo patvirtintas 1933 metų balandžio mėnesį, o 1934 bažnyčia jau pradėta statyti.

Prisikėlimo bažnyčios erdvė architekto buvo suplanuota trinarė, bazilikinė. Architektūra - monumentali, lakoniška, stačiakampio plano (69 X 26 m), su balkonu vargonams ir chorui. Pagrindinio korpuso aukštis - 26 m. Virš jo - du įspūdingi keturkampiai bokštai: didžiojo (virš centrinio įėjimo) aukštis - net 70 metrų! Žemesnis - ties didžiuoju altoriumi. Šventovėje turėjo tilpti 5000 žmonių Vien ant stogo esančioje terasoje (46 X 13 m) jų turėjo tilpti 2000. Sėdimų vietų - 700. Didžiojo bokšto žemutinėje pakopoje turėjo būti įrengta Šv.Kazimiero koplyčia, terasos šalutinėse baliustradose buvo numatyta įrengti stilingus „Kryžiaus kelius“, kuriuose kenčiančiam Kristui būtų paaukoti ilgi ir sunkūs tautos kentėjimai, meniškai atvaizduoti tam tikrais epizodais - Kražių skerdynės, tremtys į Sibirą, savanorių mirtys už tėvynę ir pan.

Apatiniame aukšte suplanuota įrengti dar erdvesnę koplyčią su savo altoriais, atskirais vargonais. Koplyčios angoje su ilgais trimitais stovintys angelai skelbs amžiną mūsų tikėjimo tiesą: „Jie prisikels angelų trimitą išgirdę“... Gražiais ornamentais bus išpuošti per visą bažnyčią viršum 16 metrų piliorių nusitiesę balkonai. Didžiojo altoriaus centre specialioje nišoje dominuos Prisikėlusio Kristaus paveikslas. Po juo matysis Lietuvos landšaftas su senais kapų kryžiais, už kurių kils mūsų Vytis. O iš Dieviškosios širdies tryksta spinduliai siųs dangaus palaimą visai Lietuvai. Čia numatytas padėti Tautos pasiaukojimo Jėzaus širdžiai aktas, kuris kasdien iškilminga malda bus kartojamas (šis aktas, pasirašytas daugybės žmonių, drauge su akmeniu, atvežtu iš Jeruzalės Alyvų kalno, buvo įbetonuotas į bažnyčios pamatą).

K.Reisono projektą gana detaliai aprašė kun. F.Kapočius savo laiške arkivyskupui J.Skvireckui 1942 metų rugpjūtį, kai bažnyčia (dar be interjero) jau sveikino Lietuvą savo iškiliais bokštais.

O statyba buvo nelengva. Jos pamatams buvo sukalta apie 1200 gelžbetoninių polių, nes paaiškėjo, kad ir toje aukštoje vietoje gruntas vandeningas. Kai kur jų prireikė net 9 m ilgio! Iki 1939 metų buvo baigti išorės darbai, tinkuojamos sienos viduje, ruošiamasi rengti interjerą. Dirbama, skubama nenujaučiant, kokia grėsmė vėl kabo virš Lietuvos ir šio didingo paminklo!

> Prisikėlimo bažnyčios erdvė architekto buvo suplanuota trinarė, bazilikinė. Architektūra - monumentali, lakoniška, stačiakampio plano, su balkonu vargonams ir chorui

Kai susivienija tauta

Dar 1928 metais Katalikų veikimo centras išleido atsišaukimą, raginantį visus paremti Paminklinės bažnyčios statybą. Į tai gyvai atsiliepė visa Lietuva: aukojo ne tik savivaldybės, kitos įstaigos, bet ir įvairios draugijos, pavieniai asmenys. Net vaikai uoliai pirko po 10-50 ct išleistus ženkliukus.

Ypač aktyviai aukojo JAV lietuviai. Kai 1937 m. Čikagos apskrities Vyčių seimas iškilmingai paskelbė, kad kartu su visa lietuvių tauta pasiaukoja Jėzui Kristui ir pagarsino prieš saiką: „Greičiau išdžius Atlanto vandenynas, negu nutrūks ryšiai su brangiąja Lietuva“, plūsteléjo aukojimo banga. Čikagos šv.Kazimiero seserų akademikės tą ryžtą sutvirtino net tokiais žodžiais: „Tenudžiūsta mano dešinė ranka, tegu suvysta mano liežuvis, jeigu kuomet užmiršiu tave, mano brangioji Lietuva! Šiuos šventus mūsų pareiškimus siunčiame į mūsų tautos šventovės Paminklinės Prisikėlimo bažnyčios altorių, kaip mūsų šventą priesaiką ir testamentą būsimoms mūsų kartoms“.

Iš viso buvo surinkta 1 140 347 litai.

Šventovės niekintojai...

Rusams okupavus Lietuvą, Prisikėlimo bažnyčioje trūko bokšte laiptų, interjero, dar buvo nebaigti perdengimo darbai. Sandėliais, kareivinėmis bažnyčias vertę atėjūnai neišmanė, ką daryti su tokiu „tuščiaviduriu“, kurio didžiulėje erdvėje turėjo įspūdingai skambėti Dievo žodis, pastatu. Jis netiko nei siūlomiems bulvių, nei cemento sandėliams. Buvo siūlymų jį net nugriauti, kad čia gyvenančiai tautai neliktų net priminimų apie svajonę išreikšti savo didingumą. Bet rusų planus sutrikdė karas. O atplūdę iš Vakarų okupantai bažnyčioje įrengė popieriaus sandėlį; prie jos suvežta miško medžiaga buvo panaudota priešlėktuvinių slėptuvių bei apkasų įrengimui.

Bet kai „visagalis“ tautų vadas Stalinas 1952 m. davė nurodymą Kaune steigti radijo aparatų gamyklą, nutarta, kad tam galima pritaikyti tą tautos panteoną. Padarius perdangas, išėjo net penki aukštai. Gamykla buvo įkurta.

Despotai ne amžini

Ir vėl nustebo pasaulis, XX a. pabaigoje išgirdęs mažos Pabaltijo tautos šūkį „Pabudome ir kelkimės!“, išklibinusį net save laikiusios amžina imperijos pamatus.

Jau 1989 metais buvo atkurtas Prisikėlimo bažnyčios Statybos komitetas bei taryba. Nors juos sudarė jau kiti žmonės, bet siekiai ir idėjos liko tos pačios: baigti statyti tautos šventovę. Jos statytojo kun. F.Kapočiaus (kurio palaikai šiandien jau ilsisi šioje šventovėje įrengtame kolumbariume) pareigas perėmė kun. G.Kabalinskas. Rekonstrukciją projektavo ir vykdė architektas A.Sprindys. 1997 metais dar statybų pastoliais apsuptoje bažnyčioje jau vyko pirmosios šv.Mišios.

Architektas K.Reisonas

Gimęs Latvijoje K.Reisonas architekto išsilavinimą įgijo Peterburgo civilinių inžinierių institute. Dirbti į Lietuvą K.Reisonas atvyko 1922 m. Dirbo Šiauliuose, Kaune, Panevėžyje.

Pagal jo projektus pastatyta Kauno rotušėje Kunigų seminarijos rektorato, Arkivyskupo rūmai, miesto kino teatras „Forum“ (kartu su inž. J.Gumeniuku), Žemės ūkio banko, Kauno ir Klaipėdos Lietūkio rūmai, prisidėta prie Vytauto Didžiojo karo muziejaus bei jo sodelio projekto. Žinoma, jo iškiliausias projektas Lietuvoje - Kristaus Prisikėlimo bažnyčia. Jurbarkas, Tauragė ir šiandien tebeturi pagal jo projektus statytas ligonines, net Pasvalys didžiavosi jo projektuotu Aukštosios komercinės mokyklos pastatu; viską net sunku išvardinti.

Nuo 1940 m. K.Reisonas dirbo Panevėžyje. Po karo išvyko Vokietijon. Čia užsiėmė pedagoginiu darbu gimnazijose, tremtinių stovyklose. Po 4 metų išvyko į Australiją, gyveno ir mirė Adelaidėje.

- Tėvelis labai džiaugėsi, kad mes, jo vaikai, pasekėme jo pėdomis, - pasirinkome inžinerijos specialybes. Brolis Irvis gyvena ir dirba Melburne, aš - Adelaidėje, - sako Renata Reisonaitė-Urmonienė. - Daugeliui čia atvykusių lietuvių (ir ne tik jiems) mūsų tėvas, kartu dirbdamas kaip architektas ir braižytojas miesto savivaldybėje, suprojektavo gyvenamuosius namus. Projektavo ir stambesnius statinius - rusų ortodoksų bažnyčią, „Concordia Collfge“ir kt. Ypač tautiečiai dėkingi už Adelaidėje jo rūpesčiu, padedant visai mūsų šeimai bei talkininkams, tautiečiams pastatytais gana erdviais „Lietuvių namais“, kur šiandien jie buriasi, organizuoja savo kultūrinius renginius, turi čia savaitgalio mokyklą, biblioteką, salę ir kt.

Nors jau abu mūsų tėvai iškeliavę Amžinybėn (dar Lietuvoje jis sutuokė su jį lietuvių kalbos mokiusia teisininke Elena Butnevičiūte), bet džiugu, kad jį mena mums palikti darbai, - džiaugiasi dukra.

ŽALGIRIS

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Nr. 130

Irmanto Sidarevičiaus nuotr.

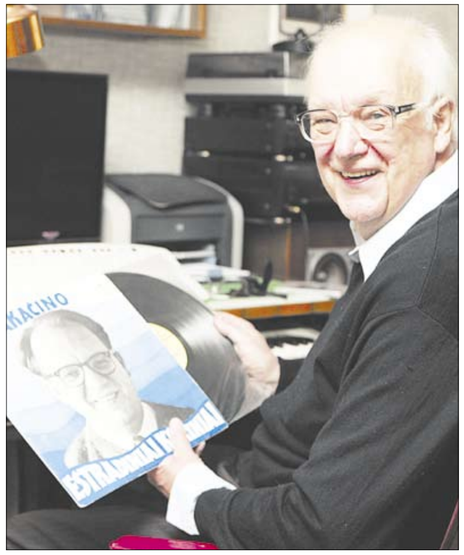

Esame laimingesni, nei drįstame pripažinti

„Kiekvienas nuoširdus darbas, kurį darai dėl kitų, - kur kas didesnis patriotizmas, nei pompastiškos kalbos ar odės patriotine tema“, - sako neseniai septyniasdešimt trečiąjį gimtadienį atšventęs garsus Lietuvos kompozitorius, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorius Teisutis MAKAČINAS, kurio populiariais šlageriais tapusių dainų rinktinė ką tik dar kartą išleista kompaktine plokštele.

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

- Sakoma, kad apie gyvenimo kokybę ir laimės koeficientą valstybėje labai aiškiai byloja toje valstybėje skambanti muzika. Kaip tuomet reikėtų vertinti gyvenimo kokybę Lietuvoje, kur karaliauja ne menininkų sukurta, o prodiuserių „sukombinuota“ muzika?

- Skamba daug visokios vertingos muzikos, taip pat ir pramoginės, kuri lengviau suprantama kiekvienam. O kas dėl jos meninio lygio, tai pirmiausia prodiuserių išmanymo ir pilietiškos sąžinės problema. Juk troškimas kurti, pastangos ir drąsa kurti visuomet verti dėmesio ir paskatinimo, bet kai tai būtina, reikia sakyti įtikinantį „ne“ suvokiant, kad tavo sprendimas gali turėti įtakos socialiniams visuomenės ryšiams.

Kompozitoriškojo amato išmanymas, atsakomybės prieš visuomenę suvokimas svarbi, bet ne vienintelė meninės raiškos kategorija, ne mažiau svarbu ir melodijos dovana, skambesio spalvos pojūtis, tai kas vadinama talentu... Džiugu, kad Lietuvos pramoginės muzikos sraute atsiranda autorių, sugebančių pateikti originalių intonacijų, gaivių sprendimų. Tiesiog pagaminti kokybišką daiktą reikia laiko, o muzikos ir pramogų verslas kartais nelaukia, todėl kiekybė jiems kartais tampa svarbesne už kokybę, bet tai jau sąžinės problema.

- Turėtų egzistuoti ir kūrėjo - menininko sąžinės argumentas, neleidžiantis jam tiesiog tapti meno štampuotoju?

- Be abejo, menininko sąžinės argumentas labai svarbus. Menininko uždarbis, jei tik garbingai gautas, nėra blogis. Tačiau jei tai pagrindinis motyvas kurti - ne kas... Meno žmogus kuria iš anksto neplanuodamas už savo kūrybą greito atlygio, bet patirtis rodo, kad materialūs sprendimai atsiras, jei tavo darbai bus to verti.

Nekūriau pagal dainininkų užsakymus, visuomet rašiau tas melodijas, kuriomis tikėjau, kurios plaukė iš širdies. Netgi su poetais, rašiusiais tekstus mano dainoms, neretai tekdavo pasiginčyti dėl vieno kito įvaizdžio, siužeto tematikos.

Po teisybei, visa mano muzika apie meilę. Nors esu sukūręs ir nepratyrų rikiuotės dainų, kurių šiandien labai trūksta. Jei pastebėjote - ir šiandien prie stalo dainuojame beveik vien priešakiniu kurtas dainas.

- O kur gi dabartinės?

- Akivaizdžiai stinga gilaus meilės Tėvynei jausmo, kad galėtume tai padaryti.

- Užburtas ratas. Juk reikia tokių dainų - Tėvynės meilei mūsų širdyse suždainti. Ypač šiuo apsnūdimo ir moralės varžtų iš-klibimo laiku.

- Na, kad gyvename apsnūdimo laiku, nesutinku. Taip tikrai nėra, bet reiktų suprasti, kad pralėkęs mūsų naujosios valstybės kūrimo dvidešimtmetis - fantastiškas nuotykis, sukrėtęs orientyrus praradusią visuomenę iki pamatų. Tad nenuostabu, kad yra visko: ir nevilties, ir tiesiog buko laukimo, kad kažkas apie viską pagalvos ir tau liks tik iš dangaus nukritusi visuotinos gerovės erdvė. Be to, žinome, kad virš mūsų šniokščia buvusios imperijos palikuonių inspiruojama juoda banga, kelianti dvasinę sumaištį, slopinanti mūsų bendruomenės, visuomeniškumo jausmą, pasididžiavimą savo šaknimis, savo veikla... Vien Gazpromo dujų kainos ko vertos, kiek vaitojimų ir dirbtino purvo jos sukelia, bet tai tik smulkmena...

- Tačiau atgręžęs veidą į Vakarus, taip pat nematau mums draugiškų veidų.

- Nesutikčiau - Europoje draugiškų veidų kur kas daugiau. Žinoma, moralinio ištižimo, geopolitinių procesų nesuvokimo yra ir ten. Dėl savo mažumo niekada neatsidursime tarp svarbiausių Europos valstybių - visuomet liksime tik Europos provincija, bet nuo mūsų priklauso, kokia provincija ji bus: ar turėsime autentišką kultūrą, savitą visuomeninio gyvenimo sanklodą, jei taip - niekas nedrįs mūsų menkinti, o gerbs ir didžiuosis, kad esame.

Štai lietuviškoji šiuolaikinė akademinė muzika, kaip rodo kolegų patirtis, išsiskiria iš kosmopolitiško europietiško konteksto - ir aš tuo nuoširdžiai didžiuojuosi. Mes ir lyriškesni, ir šviesiau, konstruktyviau mąstome. Neretai neįtelpame į Europai priimtino standarto rėmus, ir nuskambame kaip kitoks, gaivus oro gūsis. Manau, kad tai vertingas privalumas. Gražiausiu pavyzdžiu tepasitarnauja Broniaus Kutavičiaus pasaulį stebinanti kūryba.

Ignoruoti šiuolaikinės praktikos pasiekimus nebūtų protinga, bet permąstyti juos ir pritaikyti taip, kad turėtumėme iš jų kuo daugiau naudos, - būtina. Tai ypač liečia dehumanizuojamą švietimo sistemą, bandant siaurinti meninį auklėjimą dėl abejotinų, pragmatiškų idealų.

Aukštasis menas yra brangus, reikalaujantis didelio visuomenės supratimo, tad jį būtina aktyviai remti, didinti meno žmonių skaičių, kuris Lietuvoje drastiškai mažas. Reikia suprasti, kad atlygis bus tūkstanteriopas. Juk menas tobulina žmogų, atveria naujus galimybių laukus, kelia pačios valstybės intelekto ir dvasinį lygį. Jeigu vaiką mokai muzikos nuo pat mažens (ypač svarbu dainuoti), net jei iš jo ir neišaugs didis muzikantas, jo dvasinė būsena, elgesio normos, vaizduotė bus kitokia. Kartu vystysis gabumai matematikai, fizikai, chemijai...

- Tik kažkodėl mūsų valstybės galvos apie tai nemąsto?

- Nemanau, kad nemąsto, bet tai ne vienadienis ir nelengvas procesas. Tikėkimės, kad visa suksis į gera, bet šiandien meninis lavinimas yra susiaurintas labiau, nei derėtų, o taupymas mokyklose, vaikų muzikos mokyklose pažemino mokymo lygį (tą gėdingai rodo stojančiųjų į muzikų profesionalų kelią paruošimo spragos), keli vaikai - laureatai problemos nesprendžia. Kalbama, kad politikai nuogąstauja, esą auginti menininkus svetimoms šalims - nuostolinga, bet prisiminkime Renesanso laikų Italiją, iš kurios gausybė menininkų pasklido po pasaulį, įleido šaknis kitose šalyse, tačiau šis tas liko. Tvirtai žinome, kad Italija - aukščiausios kultūros kraštas. Tai kodėl ne mes? Ko mes bijome? Kodėl gailime investuoti į savuosius talentus? Juk jie kiekvienu savo pasiekimu garsins Lietuvos vardą, stiprins pasitikėjimą mūsų valstybe...

Be to, dera suprasti, kad kultūros tęstinumas yra kur kas svarbiau nei kartais smulkūs nūdienos reikalai. Tvirtas kultūrinis pamatas tai ateities Lietuva, kuri į ją atsiremdama turės gyvuoti, kai mes jau nebeturėsime jėgų jai padėti. O dabar smulkiai ir neapdairiai taupydami mes gimdome spragas ateities Lietuvoje, ją silpniname. Kaip juodžiausią sovietinį palikimą vertinu nepagarbą intelektualiajam pradui, ciniškam kūrybinio darbo prilyginimui pragmatiškai ekonominei veiklai...

Pastebiu ir pozityvių pokyčių mūsų valstybės kultūros politikoje. Daug vilčių dedu į naujosios, pagal patikrintą, skandinaviškąją modelį veiksiančios Menų tarybos įkūrimą - tai kapitalinė meninio gyvenimo reorganizacija. Remiu socialinių garantijų suteikimą menininkams. Tai kainuoja, bet problema tik dėl lėšų srautų, o jie meno srityje - menki, todėl ir nuosaikūs mokesčiai taip gąsdina. Daugelyje užsienio šalių iškiliausi menininkai gauna visišką valstybės (visuomenės) išlaikymą, o čia girdime atviros paniekos apraiškų tokiai veiklai. Tikiu, kad laikui bėgant sulauksime tikros pagarbos kūrybai.

- Netikiu.

- Tikėkit. Tačiau vien tikėti negana - meno žmonėms reikia judėti, galvoti, dalyvauti visuomenės gyvenime, rūpintis savo reikalais, o ne laukti, kada tai savaime išsispręs. Mano nuomone, tik nuoširdus darbas, galvojant ne apie asmeninę, o tautos ir valstybės naudą, yra aukščiausia patriotizmo išraiška, kur kas labiau įkvepianti, nei meilę Tėvynei deklaruojančios dainos ar kokie rėksmingi meno tvariniai.

- Linkite menininkams daugiau socialumo ir domėjimosi valstybės reikalais?

- Žinoma. Ir pats stengiuosi dalyvauti visuomeniniame gyvenime, domėtis politika ir esu giliai įsitikinęs, kad visi šie dalykai turėtų būti svarbūs kiekvienam menininkui, kiekvienam Lietuvos piliečiui. Domintis tuo, kas vyksta, atsiranda galimybė prisidėti prie savo valstybės pamatų kūrimo. Vieno dalyko - pasitikėjimo savo jėgomis - gyvybiškai svarbu išmokti kiekvienam mūsų. O niekas neskatina pasitikėjimo savo jėgomis, kaip žinojimas, kad niekas kitas tavimi ir tau brangiais žmonėmis nepasirūpins, jei tu pats to nesieksi.

Aišku, pastebiu ir nemaža blogybių, problemų, kurias reikia spręsti. Pastebiu ir daugybę skundų, niurzgimo, ašarų... Tačiau juk pats sakėte, kad valstybėje skambanti muzika jos emocijų nusako tiksliau, nei skundų žodžiai. Tad štai - daugiau nei prieš dvi dešimtis metų vyko užsienio lietuvių dailininkų paroda Šiuolaikiniame meno centre, antrajame aukšte. O pirmajame tuo metu veikė Lietuvoje gyvenančių, t.y. sovietinių - „optimistinių“ dailininkų paroda. Negalėjau atsistebėti matydamas, kad „baisiajame“ kapitalizme gyvenančių autorių kūriniai švyti geromis emocijomis, gyvenimo džiaugsmu, o „sviesų rytojų kuriančiųjų“ darbuose - vien tamsa ir niūrios spalvos. Tikrosios emocijos juk nuslėpti negali, šiandien vaizduojamasis menas kur kas šviesesnis, optimistiškesnis, žaismingesnis, o tai rodo, kad ištiesame kur kas laisvesni ir laimingesni, nei drįstame sau pripažinti.